

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, <https://www.finarbitr.cz>

Navrhovatel

Zástupce

Mgr. Miroslav Němec
advokát
IČO 018 27 413
Borská 588/13
301 00 Plzeň

Instituce

Česká pojišťovna a.s.
IČO 452 72 956
Spálená 75/16
110 00 Praha 1

Č. j. FA/SR/ZP/1781/2016 - 18
Praha 7. 3. 2019

Rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 24. 10. 2016 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), o určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 27. 8. 2012 a zaplacení částky ve výši 47.153 Kč s příslušenstvím, o námitkách Navrhovatele ze dne 16. 4. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1781/2016 - 3, a námitkách Instituce ze dne 17. 4. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1781/2016 - 4, proti nálezů finančního arbitra ze dne 29. 3. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1781/2016 - 2, takto:

- A. Námitky navrhovatele, ■, doručené finančnímu arbitrovi dne 16. 4. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1781/2016 - 3, proti nálezů finančního arbitra ze dne 29. 3. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1781/2016 - 2, a námitky instituce, Česká pojišťovna a.s., IČO 45272956, se sídlem Spálená 75/16, 110 00 Praha 1, doručené finančnímu arbitrovi dne 17. 4. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1781/2016 - 4, proti nálezů finančního arbitra ze dne 29. 3. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1781/2016 - 2, se zamítají.
- B. Nález finančního arbitra ze dne 29. 3. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1781/2016 - 2, se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi ve výroku I. mění a po změně zní:
Instituce, Česká pojišťovna a.s., IČO 45272956, se sídlem Spálená 75/16, 110 00 Praha 1, je povinna navrhovateli, ■, zaplatit částku ve výši 19.153 Kč (slovy devatenáct tisíc sto padesát tři korun českých) s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 13.153 Kč (slovy třináct tisíc sto padesát tři korun českých) od 1. 11. 2016 do zaplacení, a to do 3 dnů od právní moci nálezů.
- C. Nález finančního arbitra ze dne 29. 3. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1781/2016 - 2, se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi ve výroku II. mění a po změně zní:
Návrh navrhovatele, ■, se ve zbývající části podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.
- D. Nález finančního arbitra ze dne 29. 3. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1781/2016 - 2, se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi ve výroku III. potvrzuje.

Odůvodnění:

1. Řízení o návrhu

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti pojistné smlouvy o životním pojištění, kterou s Institucí uzavřel, zejména pro její rozpor se zákonem a pro neurčitost, a vydání bezdůvodného obohacení z neplatné pojistné smlouvy spolu s úroky z prodlení.

Finanční arbitr rozhodl ve sporu mezi Navrhovatelem a Institucí nálezem ze dne 29. 3. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1781/2016 – 2 (dále jen „Nález“).

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli dne 27. 8. 2012 pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako „Životní pojištění PROFI Invest“, s počátkem pojištění dne 1. 9. 2012 a pojistnou dobou 31 let, ve které si sjednali investiční životní pojištění pro případ smrti nebo dožití Navrhovatele, s měsíčním běžným pojistným ve výši 2.000 Kč; smluvní strany se dohodly, že v případě smrti pojištěného (Navrhovatele) vyplatí Instituce oprávněné osobě pojistnou částku ve výši 10.000 Kč a kapitálovou hodnotu pojištění a v případě dožití se konce pojistné doby vyplatí Instituce Navrhovateli kapitálovou hodnotu pojištění (dále jen „Pojistná smlouva“).

Finanční arbitr nezjistil, že by se součástí Pojistné smlouvy nestaly všeobecné pojistné podmínky ŽP-VPP-DIM-0001 (dále jen „Všeobecné pojistné podmínky“) a doplňkové pojistné podmínky ŽP-DPP-DIM-0003 (dále jen „Doplňkové pojistné podmínky“).

Ze shromážděných podkladů vyplynulo, že pojištění skončilo dne 29. 8. 2017 na základě žádosti Navrhovatele výplatou odkupného ve výši 20.347 Kč.

V řízení finanční arbitr zjistil, že smluvní ujednání Doplňkových pojistných podmínek, konkrétně čl. 1 body 3.1 a 3.2 Doplňkových pojistných podmínek o strhávání nákladů: „3.1. Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o počáteční a správní náklady stanovené podle pojistně technických zásad pojistitele. 3.2. Pojistitel je oprávněn započítat pojistníkovi inkasní náklady za každé zaplacené pojistné“ a čl. 1 body 1.6 a 1.7 Doplňkových pojistných podmínek, který upravuje strhávání rizikového pojistného za životní pojištění, že „1.6. Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o rizikové pojistné za základní pojištění. 1.7. Rizikové pojistné za základní pojištění stanoví pojistitel podle pojistně technických zásad pojistitele, především s ohledem na pohlaví a věk pojištěného, pojistnou částku platnou pro aktuální zúčtovací období a na zdravotní stav pojištěného k datu sjednání pojištění nebo k datu poslední změny pojistné částky nebo pojistného“ a čl. 8 odst. 3 Všeobecných pojistných podmínek upravující odkupné tak, že „[v]ýši odkupného pojistitel stanoví podle pojistně technických zásad“, jsou neplatná podle § 37 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění ke dni uzavření Pojistné smlouvy (dále jen „starý občanský zákoník“), protože jsou neurčitá.

Při posuzování oddělitelnosti neplatných smluvních ujednání od ostatních částí Pojistné smlouvy finanční arbitr musel dovést neplatnost Pojistné smlouvy jako celku, neboť nezjistil, že by bylo možné oddělit neplatná ujednání o nákladech a rizikovém pojistném od ostatních ujednání Pojistné smlouvy, protože nedovodil vůli Instituce uzavřít Pojistnou smlouvu, která by poskytovala Navrhovateli pojistnou ochranu a správu investice bezúplatně.

Navrhovatel současně nedoložil, že určení neplatnosti Pojistné smlouvy by bylo nezbytné pro uplatnění jeho práv. Protože finanční arbitr zjistil, že pojištění sjednané Pojistnou smlouvou bylo ukončeno a Navrhovatel již není povinen hradit pojistné, nedovodil právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy ve výroku Nálezu.

Po posouzení námítky promlčení, kterou Instituce v řízení důvodně vznesla k nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení, a po provedeném zúčtování plnění stran neplatné smlouvy dospěl finanční arbitr k závěru, že Instituce je povinna vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení ve výši 19.153 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 19.153 Kč od 31. 10. 2016 do zaplacení. Návrh na zaplacení částky 28.000 Kč zamítl

a Instituci uložil povinnost zaplatit sankci podle § 17a zákona o finančním arbitrovi ve výši 15.000 Kč.

3. Námítky Navrhovatele proti Nálezu

Námítky Navrhovatele směřují proti výrokům I. a II. Nálezu.

Navrhovatel se ztotožňuje se závěrem finančního arbitra o absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy, ale nesouhlasí s argumentací finančního arbitra, který absolutní neplatnost Pojistné smlouvy dovodil z neplatnosti ujednání o nákladech a rizikového pojistného. Navrhovatel namítá, že nebyly sjednány ani poplatky za správu portfolia, za evidenci podílových jednotek a jiné náklady, ke kterým se finanční arbitr nevyjádřil. Navrhovatel argumentuje, že samotná ujednání o nákladech, poplatcích a rizikovém pojistném jsou oddělitelná od zbytku Pojistné smlouvy, aniž by narušily její účel, protože Navrhovatel by byl i nadále povinen platit sjednané pojistné a Instituce by byla nadále povinna v případě pojistné události vyplatit oprávněné osobě pojistné plnění. Navrhovatel tvrdí, že je nespravedlivé, aby finanční arbitr postavil svoji argumentaci o neoddělitelnosti neplatných ujednání Pojistné smlouvy výlučně na ekonomických zájmech jedné ze smluvních stran, v daném případě Instituce.

Podle Pojistné smlouvy Navrhovatel alokoval 100 % pojistného do kapitálové hodnoty negarantované, kterou nelze snižovat o žádné závazky, protože k těmto účelům je výhradně určena kapitálová hodnota s garantovanou úrokovou technickou mírou, a proto Instituce nebyla oprávněna strhávat žádné poplatky a náklady, kromě poplatků snižujících hodnotu vnitřních fondů, které však nebyly řádně sjednány.

Podle Navrhovatele tak existuje rozpor mezi písemně vyjádřeným obsahem Pojistné smlouvy a vůlí Instituce, když Pojistná smlouva účtování nákladů a rizikového pojistného neumožňuje, zatímco Instituce je účtovat chce a skutečně je účtuje, přednost při výkladu však musí mít písemná forma právního úkonu, tedy Pojistná smlouva. Navrhovatel tvrdí, že Instituce s ohledem na její faktické jednání spočívající ve snižování kapitálové hodnoty pojištění o počáteční a správní náklady od samého počátku pojištění neuzavřela Pojistnou smlouvu s vážnou vůlí poskytnout Navrhovateli pojistné plnění. Navrhovatel navrhuje, aby v případě, že finanční arbitr neshledá neplatnost Pojistné smlouvy z jiných důvodů, určil, že ujednání v Pojistné smlouvě o správních, počátečních a inkasních nákladech, poplatku za správu portfolia včetně administrativního poplatku, poplatku za evidenci podílových jednotek, o možnosti účtovat jiné náklady a o rizikovém pojistném jsou neplatná ale současně oddělitelná od zbytku Pojistné smlouvy.

Navrhovatel namítá, že se finanční arbitr nevypořádal s tvrzením Navrhovatele ohledně skutkového stavu před uzavřením Pojistné smlouvy, tedy s tím, že Navrhovatel nebyl informován o poplatkové struktuře produktu a že byl mylně informován o spořicímu charakteru smlouvy. Navrhovatel odkazuje na kampaň „takové lepší spoření“ a na rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 8. 3. 2018, č. j. 25 Co 430/2017 – 190. Navrhovatel argumentuje, že Pojistná smlouva byla uzavřena bez předchozího informování Navrhovatele o relevantních údajích týkajících se nákladové struktury pojištění a za použití nekalých obchodních praktik, v důsledku čehož je Pojistná smlouva neplatná pro rozpor se zákonem č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr provedl zúčtování vzájemných peněžitých plnění v rozporu s § 457 starého občanského zákoníku, nesprávně připustil námítku promlčení vnesenou Institucí, nepřihlédl ke skutečnosti, že námítku promlčení vnesla Instituce v rozporu s dobrými mravy, neaplikoval desetiletou promlčecí dobu na právo na vydání bezdůvodného obohacení, ačkoliv Navrhovatel v řízení prokázal, že se Instituce bezdůvodně obohatila úmyslně.

Navrhovatel tvrdí, že finanční arbitr vypořádává nároky stran podle § 457 starého občanského zákoníku v rozporu s platnou judikaturou a ke škodě Navrhovatele, když nejprve aplikuje námítku promlčení a teprve poté zúčtovává vzájemně poskytnutá plnění.

Navrhovatel tvrdí, že ve smyslu rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002, je nutné postupovat opačně, tedy nejprve zúčtovat vzájemné nároky a teprve poté posoudit námitku promlčení. Navrhovatel argumentuje, že k vypořádání vzájemných plnění v intencích § 457 starého občanského zákoníku dochází formálně k okamžiku, kdy nárok na vydání bezdůvodného obohacení vznikl a v takovém okamžiku nemůže být promlčen. Finanční arbitr tedy musí podle Navrhovatele zúčtovat veškerá vzájemně poskytnutá plnění a to na principu priority a nikoli pouze nepromlčené pohledávky z titulu bezdůvodného obohacení. Finanční arbitr měl podle Navrhovatele zúčtovat pojistné v celkové výši 67.500 Kč a odkupné ve výši 20.347 Kč, zjištěné saldo ve výši 47.153 Kč je bezdůvodným obohacením Instituce, a teprve v tomto okamžiku mohl finanční arbitr posuzovat námitku promlčení. Nesprávným postupem, který finanční arbitr aplikuje při zúčtování vzájemných pohledávek z neplatné Pojistné smlouvy, popírá finanční arbitr smysl ustanovení § 457 starého občanského zákoníku, tedy aby si jedna strana nemohla ponechat plnění z neplatné smlouvy a nadto ještě vymoci po druhé straně vrácení plnění, které na základě takové smlouvy druhé straně poskytla.

Navrhovatel namítá, že v řízení byl prokázán úmysl Instituce bezdůvodně se obohatit na úkor Navrhovatele. Navrhovatel odkazuje na rozpor obsahu Pojistné smlouvy s vůlí Instituce, když Instituce neuzavřela Pojistnou smlouvu s vážnou vůlí, Instituce vědomě nesjednala vyšší nákladů, poplatků a rizikového pojistného v Pojistné smlouvě. Navrhovatel argumentuje, že Instituce nejpozději od zveřejnění úředního sdělení České národní banky ze dne 2. 5. 2012 v částce 6/2012, publikovaném dne 14. 5. 2012, věděla, že Pojistnou smlouvu uzavřela s Navrhovatelem v rozporu se zákonem. Navrhovatel tvrdí, že jednání Instituce musí finanční arbitr posuzovat s ohledem na prokázaný skutkový stav a na prokázané jednání Instituce. Navrhovatel tvrdí, že v řízení bylo prokázáno, že Instituce při uzavření Pojistné smlouvy věděla o důvodech neplatnosti Pojistné smlouvy a svým jednáním projevila vůli, že je s přijímáním bezdůvodného obohacení srozuměna.

Navrhovatel rovněž brojí proti závěru finančního arbitra, podle kterého Instituce nevznesla námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy. Finanční arbitr podle Navrhovatele při posouzení vznesené námitky promlčení nezohlednil okolnosti, za nichž se formovaly vztahy mezi účastníky, a v této souvislosti odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2014, sp. zn. 28 Cdo 1003/2014. Finanční arbitr měl přihlídnout k tomu, že Instituce způsobila neplatnost Pojistné smlouvy, a k okolnostem, za nichž byla Pojistná smlouva uzavřena, jako je nevyváženost smluvních stran a časová asymetrie mezi plněním Navrhovatele a Instituce. Dále měl finanční arbitr zohlednit hledisko spravedlnosti, kdy se Instituce svou námitkou promlčení snaží profitovat právě z časové asymetrie vzájemných plnění. Navrhovatel, který dlouhodobě poskytoval plnění z Pojistné smlouvy a upozornil na její neplatnost, je za své jednání v podstatě potrestán, protože neplatnost neodhalil před uplynutím promlčecí doby. Podle Navrhovatele Instituce vznáší námitku promlčení vůči plnění, které jí v případě platnosti Pojistné smlouvy nemělo připadnout, protože Navrhovatel alokoval celé pojistné do kapitálové hodnoty negarantované tvořené podílovými jednotkami vnitřních fondů, která neumožňuje účtovat náklady a poplatky, a proto připuštěním námitky promlčení Instituce získá více, než by získala v případě platnosti Pojistné smlouvy. Navrhovatel tvrdí, že s ohledem na výši promlčeného nároku je jasné, že připuštěním námitky promlčení se jedná o zásah do práv Navrhovatele s významným negativním dopadem do jeho majetkové sféry. Finanční arbitr také nezohlednil platnou judikaturu prezentovanou rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 329/2010, podle kterého námitku promlčení může vznést účinně pouze osoba, která se svých práv dovolává v dobré víře. Navrhovatel namítá, že Instituce nemůže být při vznesení námitky promlčení v dobré víře, protože nevykonávala svoji činnost odbornou péčí, když nepřevzala pojistné riziko, uzavřela Pojistnou smlouvu v rozporu se zákazem užití nekalých obchodních praktik a nesjednala náklady, poplatky a rizikové pojistné.

Navrhovatel rovněž namítá, že finanční arbitr ve svém rozhodnutí vycházel z neúplných podkladů, když sice konstatoval, že Instituce odečítala z kapitálové hodnoty pojištění správně

a počáteční náklady, ale nevypořádal se s ostatním náklady Pojistné smlouvy účtovaných Institucí v souvislosti s Pojistnou smlouvou, a to konkrétně s inkasními náklady, poplatky za správu portfolia včetně administrativního poplatku, s poplatky za evidenci podílových jednotek či s jinými srážkami ve smyslu čl. I odst. 9.2.13 Doplnkových pojistných podmínek.

Navrhovatel požaduje, aby finanční arbitr zrušil výrok I. a II. Nálezu a rozhodl, že Instituce je povinna zaplatit Navrhovateli částku 47.153 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % p.a. z částky 47.153 Kč ode dne 6. 10. 2016 (tj. ode dne marného uplynutí lhůty k plnění podle výzvy navrhovatele Instituci ze dne 5. 9. 2016) do zaplacení.

4. Námítky Instituce proti Nálezu

Instituce napadá výrok I. a III. Nálezu.

Instituce namítá, že zjištění a závěry finančního arbitra, které dovodil v Nálezu, odporují právním předpisům a ustálené judikatuře; Nález spočívá na nesprávném právním posouzení věci; finanční arbitr v Nálezu dospěl ke zcela nesprávným skutkovým závěrům, v Nálezu vyvstává výrazný rozpor mezi poskytnutými důkazy a závěry finančního arbitra; výrok Nálezu obsahuje údaje, které ho činí nevykonatelným, Nález je vnitřně rozporný a neodůvodněný, čímž je do značné míry nepřezkoumatelný.

Instituce namítá, že výrokem I. a II. Nálezu nebyl vyčerpán předmět řízení, neboť Navrhovatel požadoval návrhem na zahájení řízení zaplacení částky 60.000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z jistiny od 30. 9. 2016 do zaplacení.

Instituce argumentuje, že podmínka určitosti je kladena na veškeré právní úkony stejně, nelze tedy rozlišovat ani klást jiné nároky na určitost právního úkonu ani s ohledem na to, kdo jej činí (zda právnická osoba, fyzická osoba, spotřebitel či pojistný zprostředkovatel) ani s ohledem na to, o jaký právní úkon se jedná (zda uzavření pojistné smlouvy, smlouvy o dílo, inominátní smlouvy, odstoupení od smlouvy, poskytnutí ručení, atd.).

Instituce namítá, že předpokladem určitosti právního jednání je označení jeho předmětu takovým způsobem, aby byl nezaměnitelně rozpoznatelný od předmětů jiných. Právní úkon nelze považovat za neurčitý jenom proto, že neobsahuje náležitost, kterou obsahovat nemusí, tedy která není právním předpisem stanovena nebo účastníky sjednána jako nezbytná obsahová část právního úkonu. Nejen, že právní úprava nevyžaduje uvádět jednotlivé finanční výše plnění, či protiplnění přesnou částkou - číslem, ale dokonce tak činí záměrně a ze zcela jednoznačných a správných důvodů. V mnoha případech účastníci právních vztahů totiž nechtějí stanovit či sjednávat přesné částky – výše nákladů či plnění, ale tyto chtějí stanovit pouze způsobem, jak se vypočtou nebo určí, jako např., že: (a) plnění bude v rozsahu vzniklé škody – např. u pojistných smluv vůči vzniku škody, (b) budou nahrazeny veškeré účelně vynaložené náklady druhé smluvní strany, (c) plnění bude určeno jako průměr nějakých ekonomických ukazatelů – např. u investičních smluv, (d) plnění či náklady budou upravovány, resp. indexovány o inflaci – např. u většiny smluv s delším předpokládaným horizontem jejich platnosti, (e) protiplnění bude navázáno na tržní okolnosti, které nastanou v budoucnu – např. u klouzavých úvěrových smluv, kdy úrok je navázán na pohyblivou sazbu, např. PRIBOR + 5%. Pokud by právní předpisy vyžadovaly určení přesné částky, bylo by subjektům práva znemožněno uzavírat velké množství smluv či ujednání (včetně všech výše uvedených), pro což ale není absolutně žádný důvod. Rovněž žádný právní předpis ani v době uzavření Pojistné smlouvy ani aktuálně nevyžaduje, aby veškeré právní vztahy byly uniformní, tj. aby nemohlo docházet k individualizaci podmínek, aby např. pojišťovna nemohla spočítat výši svého rizika či výši svých nákladů s ohledem na individuální parametry svého zákazníka. Naopak pojišťovnictví jako takové je postaveno na ohodnocení a zvážení rizik konkrétního případu. Je tedy zcela absurdní požadovat, aby pojišťovna stanovila stejné parametry pro všechny své klienty a zákazníky (bez ohledu např. na objem motoru automobilu a jeho stáří u havarijního pojištění či stáří klienta a jeho zdravotní stav u životního pojištění). Pojišťovny, včetně Instituce, nesmí mezi svými klienty a zákazníky diskriminovat, což ovšem nelze zaměňovat s požadavkem na uniformitu.

Instituce argumentuje, že produkt investičního životního pojištění je svojí logikou a nastavením postaven právě na individualizaci – je zcela specifické, jak velké je riziko vzniku pojistné události (s ohledem na specifika pojištěného), jaké je riziko a výnos investiční složky (s ohledem na rozhodnutí pojistníka jaký bude mix, do kterého se bude investovat), jaká je výše pojistného (s ohledem na výše uvedené i na rozsah prostředků, které klient na daný produkt alokuje), jakož je i s ohledem na výše uvedené zcela zřejmé, že náklady (ať již počáteční, správní nebo inkasní) spojené s jednotlivými případy, resp. pojistkami jsou různé. Individualizace pojistného vztahu každého konkrétního zákazníka ze strany Instituce (kterou předvidá i zákon č. 37/2004 Sb. o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“) přitom vylučuje (nebo minimálně nevyžaduje ani neodůvodňuje), aby byly počáteční a správní náklady, složka rizikového pojistného nebo výše plnění (odkupného) stanovovány pro každého stejnou fixní částkou a předem. Proto počáteční a správní náklady, rizikové pojistné i pojistné plnění (odkupné) Instituce kalkuluje s přihlédnutím k individuálním parametrům případu podle pojistně technických zásad Instituce. S obdobným způsobem určení přitom počítá sám zákon o pojistné smlouvě při definici odkupného. V § 3 písm. x) zákona o pojistné smlouvě stanoví, že odkupným se rozumí část nespotřebovaného pojistného ukládaná pojistitelem jako technická rezerva vypočtená pojistně matematickými metodami k datu zániku pojištění.

Instituce tvrdí, že součástí pojistného jsou přirozeně i náklady související s Pojistnou smlouvou, jejichž existence vyplývá z Všeobecných pojistných podmínek i Doplnkových pojistných podmínek. Náklady jsou zahrnuty ve výši pojistného stanoveného podle pojistně technických zásad takovým způsobem, aby jejich výše umožňovala Instituci splnit své závazky obsažené v Pojistné smlouvě. Instituce argumentuje, že konkrétní částky (náklady) pojištění vychází z interního nastavení pojistně matematických zásad pojistitele, přičemž v době uzavření Pojistné smlouvy Instituci nevyplývala povinnost o těchto zásadách Navrhovatele informovat.

Instituce tvrdí, že Navrhovatel svým podpisem na Pojistné smlouvě potvrdil, že mu byly předány jak Všeobecné pojistné podmínky a Doplnkové pojistné podmínky a že se s jejich obsahem seznámil. Navrhovateli tak byla existence počátečních a správních nákladů známa již od počátku a Navrhovatel měl dostatečné informace o nákladovosti produktu.

Instituce tvrdí, že Navrhovatel měl možnost, pokud by naznal, že informace, které dostal od zprostředkovatele či přímo od Instituce, pro něj nejsou dostatečné, neobjasňují mu relevantně způsob a výši výpočtu počátečních a správních nákladů spojených s Pojistnou smlouvou, příp. další ujednání a parametry sjednaného produktu, buď rovnou využít výpovědi Pojistné smlouvy do 2 měsíců od sjednání, nebo se dovolat relativní neplatnosti právního úkonu, což však neučinil. Instituce tvrdí, že Navrhovatel sám působil jako pojišťovací zprostředkovatel a měl k dispozici Sazebník PROFI Invest, kde se údaje o poplatcích nacházely.

Instituce argumentuje, že ujednání o strhávání počátečních a správních nákladů podle čl. 1 bod 3 Doplnkových pojistných podmínek je dostatečně určité a není důvod je považovat za neplatné.

Instituce odmítá závěr finančního arbitra o neurčitosti ujednání o rizikovém pojistném a odkazuje na § 66 odst. 2 písm. g) zákona o pojistné smlouvě, podle kterého musí být zájemci před uzavřením pojistné smlouvy týkající se pojištění osob oznámena informace o výši pojistného za každé sjednané soukromé pojištění včetně doplňkového soukromého pojištění, nikoliv však informace o rozčlenění takového pojistného. Instituce jako příklad uvádí pojištění stavby pro případ působení několika různých pojistných nebezpečí, které také není v rámci pojistného dále strukturováno, byť není zřejmé, která část pojistného se vztahuje např. k pojištění stavby pro případ požáru a která k pojištění pro případ povodně.

V případě životního pojištění by s ohledem na jeho dlouhodobost neměla informace o členění pojistného ani dostatečnou vypovídací hodnotu. Výše pojistného totiž závisí na parametrech pojištění, jakými jsou např. vstupní věk pojištěného, sjednaná pojistná doba

a sjednaná pojistná částka a výši rizikového pojistného za pojištění pro případ smrti, která se mění každý rok v závislosti na věku pojištěného. Ačkoliv se rozklad pojistného v průběhu trvání pojištění mění, běžné pojistné, které hradí klient, je stále ve stejné výši.

Instituce namítá, že tyto změny nejsou vyjádřeny číselně ve smluvní dokumentaci, jelikož jsou specifické pro každou pojistnou smlouvu. Instituce argumentuje, že právě proto, aby pojistník obdržel aktuální informaci o stavu svého pojištění, zakládá mu § 58 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě právo kdykoliv během trvání soukromého pojištění požadovat po pojistiteli sdělení o tom, kolik by činila výše odkupného.

Instituce odmítá závěr finančního arbitra ohledně neurčitosti odkupného, protože způsob výpočtu odkupného je stanoven v § 3 písm. x) zákona o pojistné smlouvě. Z žádných dalších zákonných ustanovení nevyplývá, že je Instituce povinna s Navrhovatelem soukromoprávně sjednat, jak Instituce výši odkupného vypočte. Způsob určení výše odkupného patří mezi informace, které musí být zájemci o pojištění oznámeny před uzavřením pojistné smlouvy (§ 66 odst. 2 písm. f) zákona o pojistné smlouvě). Tato informace je uvedena v čl. 1 bodu 8 odst. 3 *Informace o pojištění* Doplnkových pojistných podmínek a v čl. 8 *Odkupné* Všeobecných pojistných podmínek. Instituce navíc kdykoli, na žádost klienta, tento výpočet ke konkrétnímu datu provede tak, aby klient měl tuto informaci pro případ, že by chtěl pojistnou smlouvu vypovědět.

Instituce se neztotožňuje ani se závěrem finančního arbitra, podle kterého jsou ujednání o alokaci pojistného neurčitá a tedy neplatná, protože tato ujednání je nutné vykládat v souvislosti s ostatními ujednáními Doplnkových pojistných podmínek, zejména pak bodem 2.5 a 2.6 Doplnkových pojistných podmínek. Primárním účelem pojištění je poskytnutí pojistné ochrany, tedy vyplacení pojistného plnění v případě pojistné události, a proto je nutné část běžného pojistného umístit tak, aby Instituce byla trvale schopna dostát svým závazkům spojeným s konkrétní pojistnou smlouvou, tedy do kapitálové hodnoty garantované, u níž nedochází k výkyvům z důvodů ceny podílových jednotek. Pojistné na krytí rizik (vypočítané jako postačitelné pojistné ve stejné výši po celou dobu pojištění) je alokováno do kapitálové hodnoty s garantovanou technickou úrokovou mírou, ze které se následně strhává rizikové pojistné. Rozdíl mezi postačitelným pojistným a rizikovým pojistným (typicky na začátku pojištění) vytváří matematickou rezervu, která se však následně spotřebuje, protože postačitelné pojistné později začne být nižší než rizikové pojistné. Takto Instituce garantuje, že bude na účtu vždy dostatek prostředků na poskytnutí pojistné ochrany. Pojistné určené na investice je naopak alokováno do zvoleného fondu. Ke snížení kapitálové hodnoty o rizikové pojistné, počáteční a správní náklady a zvýšení kapitálové hodnoty o zaplacené pojistné v jednom zúčtovacím období Instituce argumentuje, že se jedná o pohyb finančních hodnot v časovém úseku. Vzhledem k tomu, že od běžného pojistného jsou nejprve odečítány závazky související s pojištěním, je možné považovat za část určenou k investování až zbývající část běžného pojistného. Instituce tak po celou dobu trvání pojistného vztahu postupovala v souladu s pojistnými podmínkami, přičemž nebyla povinna sdělovat Navrhovateli konkrétní procento běžného pojistného, které je určeno pojistně matematickými metodami a které je alokováno do kapitálové hodnoty s garantovanou technickou úrokovou mírou, a proto nesjednání tohoto konkrétního procenta nemůže způsobit neurčitost a neplatnost čl. 1 bodu 10.1 Doplnkových pojistných podmínek.

Instituce tvrdí, že Navrhovatel měl vědomost o důvodech údajné absolutní neplatnosti již v okamžiku uzavření Pojistné smlouvy, neboť již v tomto okamžiku věděl o veškerých skutečnostech, na kterých nyní svou argumentaci o údajné neplatnosti Pojistné smlouvy zakládá. Námitky Navrhovatele se týkají obsahu smluvní dokumentace, kterou měl při podpisu k dispozici, a dokonce jako spolupracovník pojišťovacího zprostředkovatele je měl nepochybně k dispozici před podpisem Pojistné smlouvy a musel s nimi být detailně obeznámen. Veškeré úhrady provedl Navrhovatel po uzavření Pojistné smlouvy, ode dne každé úhrady proto s ohledem na výše uvedené běží nejen objektivní, ale i subjektivní promlčecí lhůta. Instituce odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3148/2009. Instituce argumentuje, že v případě neplatnosti Pojistné smlouvy

se tedy na vydání bezdůvodného obohacení použije dvouletá promlčecí lhůta, tj. platby zaplacené do 24. 10. 2014 jsou promlčené. V nepromlčeném období tak Navrhovatel uhradil na pojistném částku 17.000 Kč, od Instituce obdržel odkupné ve výši 20.347 Kč, a proto nárok Navrhovatele není důvodný.

Instituce argumentuje, že pokud je Pojistná smlouva absolutně neplatná, je i Navrhovatel povinen Instituci vydat to, co na jejím základě přijal, tj. peněžitou náhradu odpovídající pojistnému krytí a možnosti investovat a zhodnotit část pojistného plnění, které mu Instituce poskytovala. Instituce argumentuje, že byla po celou dobu trvání pojištění připravena v případě pojistné události poskytnout Navrhovateli sjednané pojistné plnění, současně nakupovala a prodávala podílové jednotky Navrhovatelem zvoleného fondu. Navrhovatel se tak na úkor Instituce obohatil o náklady, které byla Instituce nucena vynaložit na uvedené činnosti. Instituce uzavírá, že bezdůvodné obohacení na straně Navrhovatele představují i náklady, které vynaložila na uzavření Pojistné smlouvy.

Instituce tvrdí, že veškeré důsledky či aspekty úkonu, resp. v posuzovaném případě Pojistné smlouvy, nemusí být písemně zachyceny, tj. že jednotlivé částky nákladů, rizikového pojistného, odkupného atd. nemusí být uvedeny v Pojistné smlouvě.

Instituce tvrdí, že se finanční arbitr nepokusil o výklad Pojistné smlouvy. Instituce argumentuje, že z textu Pojistné smlouvy včetně Všeobecných pojistných podmínek a Doplňkových pojistných podmínek vyplývá, že Navrhovatel chtěl vstoupit do smluvního vztahu s Institucí a projevil vůli k úhradě nákladů se sjednaným způsobem výpočtu. Pojistné technické zásady v době uzavření Pojistné smlouvy objektivně existovaly a s odkazem na ně je smluvní strany učinily součástí jejich ujednání (součástí Pojistné smlouvy). Pro požadavek finančního arbitra, aby veškeré podrobnosti smluvního vztahu byly do posledního detailu specifikovány v samotné Pojistné smlouvě, není opora v zákoně.

Instituce argumentuje, že smlouvy mají být primárně vykládány jako platné. To je potvrzeno i soudní praxí, která vychází ze zásady *pacta sunt servanda*, a proto i případný výklad smluv v pochybnostech má a priori směřovat k zachování platnosti smlouvy v případě, kdy jsou možné výklady pozitivní i negativní. Instituce odkazuje na judikaturu Ústavního soudu k otázce neurčitosti smluv a principu autonomie smluvních stran.

Instituce tvrdí, že konstatování absolutní neplatnosti, ať celkové či částečné, je proto třeba považovat za krajní řešení, představující významný negativní zásah do ochrany smluvních vztahů. Vždy je přitom třeba zkoumat skutečnou vůli účastníků smluvního vztahu, která má prioritu před formálním projevem této vůle. Skutečná vůle stran je v daném případě jednoznačná. Obě strany chtěly vstoupit do smluvního pojistného vztahu a dospěly ke shodě ohledně jeho esenciálních náležitostí.

Instituce namítá rozpor mezi tvrzením Navrhovatele o neplatnosti Pojistné smlouvy a jeho faktickým jednáním, kdy pojistné hradil až do 2. 8. 2017. Instituci tím, že uhrazené pojistné umisťovala podle Navrhovatelem určené investiční strategie, vznikaly průběžně další náklady. Instituce požaduje, aby finanční arbitr toto zohlednil a nevycházel mechanicky z vratky plnění, které však Instituce nemá (neboť za uhrazené pojistné nakoupila v souladu s pokyny Navrhovatele podílové jednotky vnitřního fondu vedené na účtu pojistníka a jejich hodnota není stejná jako uhrazené pojistné).

Instituce navrhuje, aby finanční arbitr Nález změnil tak, že návrh Navrhovatele se v celém rozsahu zamítá.

5. Řízení o námitkách

Zákon o finančním arbitrovi zaručuje podle § 16 odst. 1 stranám sporu právo podat proti nálezů finančního arbitra odůvodněné námitky, a to v zákonem stanovené lhůtě 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení nálezu; včasné podané námitky mají odkladný účinek. Podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje o námitkách rovněž finanční arbitr, který nález potvrdí nebo změní. Jelikož zákon o finančním arbitrovi upravuje

náležitosti námitek a zásady řízení o námitkách pouze částečně, postupuje finanční arbitř podle těch ustanovení správního řádu, která upravují odvolání jako řádný opravný prostředek a průběh odvolacího řízení (srov. § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a násl. a § 141 odst. 9 správního řádu).

Finanční arbitř posoudil námitky Navrhovatele a Instituce jako přípustné odůvodněné námitky ve smyslu § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81, 82 a 83 správního řádu.

Finanční arbitř nepovažuje za nutné znovu definovat a vykládat sporná ujednání Pojistné smlouvy tak, jak učinil v Nálezu ani vyjadřovat se k těm námitkám, které účastníci řízení vznesli již v řízení před vydáním Nálezu a nedoložili je jinými podklady. Smyslem vypořádání tvrzení účastníků řízení a hodnocení podkladů v řízení před finančním arbitrem není, stejně jako v řízení soudním, podrobné vyvracení každého tvrzení účastníků a provádění každého předloženého či označeného podkladu. V tomto směru finanční arbitř odkazuje na závěry Ústavního soudu v rozhodnutí ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. III. ÚS 989/08, že „[n]ení porušením práva na spravedlivý proces, jestliže obecné soudy nebudují vlastní závěry na podrobné oponentuře (a vyvracení) jednotlivě vznesených námitek, pakliže proti nim staví vlastní ucelený argumentační systém, který logicky a v právu rozumně vyloží tak, že podpora správnosti jejich závěrů je sama o sobě dostatečná“.

Finanční arbitř vedle posouzení správnosti Nálezu vzhledem k podaným Námitkám Navrhovatele a Instituce současně posoudil, zda v řízení postupoval v souladu se zákonem a ostatními právními předpisy, především zda byl k vydání Nálezu příslušný, zda nepřekročil svou pravomoc, zda v řízení postupoval v souladu s procesně-právními předpisy, zejména zda dbal a šetřil práv účastníků řízení, jednal v souladu se zásadou legitimního očekávání, nezneužil správního uvážení, účastníky řízení řádně poučoval či zda neporušil některou další ze základních zásad činnosti správních orgánů vtělených do úvodních ustanovení správního řádu, případně jestli k takovému závěru není alespoň důvodné podezření.

Finanční arbitř ve věci samé v mezích své pravomoci a působnosti dané zákonem o finančním arbitrovi rozhodl dne 29. 3. 2018 Nálezem, tedy takovou formou rozhodnutí, kterou mu přikazuje § 15 zákona o finančním arbitrovi. Vzhledem k povaze věci a její složitosti je finanční arbitř toho názoru, že rozhodl v přiměřené lhůtě (§ 6 správního řádu, § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi). Finanční arbitř rozhodl Nálezem podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy, jak mu ukládá § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, a respektoval přitom zásadu legitimního očekávání (§ 2 odst. 4 správního řádu).

Nález obsahuje jak výrokovou část, tak detailní odůvodnění a poučení účastníků řízení (§ 68 správního řádu). Odůvodnění Nálezu zachycuje veškeré úvahy finančního arbitra a provedené právní posouzení zjištěného skutkového stavu, včetně uvedení všech právních předpisů, které finanční arbitř aplikoval, a vypořádání se se všemi relevantními podklady, které měl finanční arbitř k dispozici od účastníků řízení a které si v řízení i sám vyžádal.

Finanční arbitř po posouzení průběhu řízení a všech úkonů v řízení s ohledem na výše uvedené nezjistil, že by v řízení nepostupoval v souladu s právními předpisy a nerespektoval při tom rovněž zásady řízení před finančním arbitrem podle zákona o finančním arbitrovi a zásady správního řízení obsažené v § 2 – 8 správního řádu.

5.1. Neplatnost ujednání o nákladech a rizikovém pojistném

Finanční arbitř nevyložil ani nedovodil, že počáteční a správní náklady a rizikové pojistné musí být vyjádřeny přesnou částkou, ale vyložil, že s přihlédnutím k zákonnému požadavku určitosti musí být náklady upraveny takovým způsobem, ze kterého bude nepochybná jejich výše, např. 10 % ročního pojistného nebo vzorec, na základě kterého by byla výše těchto nákladů určitelná.

Finanční arbitr znovu odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 19. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 573/2005, že „[z]ávěr o neurčitosti právního úkonu předpokládá, že ani jeho výkladem nelze dospět k nepochybnému poznání, co chtěl účastník projevit“, tedy že právní úkon je určitý, pokud lze jeho obsah zjistit výkladem.

Způsob, jakým jsou náklady a rizikové pojistné upraveny v Doplňkových pojistných podmínkách však nedává jakékoliv výkladové vodítko pro určení jejich faktické výše, protože čl. 1 body 3.1, 3.2, 1.6 a 1.7 Doplňkových pojistných podmínek odkazují na pojistně technické zásady, které Pojistná smlouva, Všeobecné pojistné podmínky ani Doplňkové pojistné podmínky blíže nevymezují, a tudíž nelze jejich obsah poznat, a to ani za pomoci výkladových pravidel. Daná ujednání čl. 1 bodu 3.1, 3.2 a 1.6, 1.7 jsou proto ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku neurčitá, závisí-li určení nákladů a rizikového pojistného na pojistně technických zásadách, které Pojistná smlouva, Všeobecné ani Doplňkové pojistné podmínky nedefinují.

Skutečnost, že právní předpisy nestanoví náklady, poplatky a rizikové pojistné jako podstatnou náležitost pojistných smluv, neznamená, že by smluvní strany pojistné smlouvy neměly povinnost dodržovat obecné náležitosti kladené na každý právní úkon, tedy jeho určitost a srozumitelnost. K argumentaci Instituce pojištěním stavby, kde též není pojistné rozloženo na platby za různá pojistná rizika, finanční arbitr poukazuje na skutečnost, že je nutné rozlišovat mezi pojištěním, které je rezervotvorné a pojištěním, které není rezervotvorné. Pojištění stavby není pojištěním rezervotvorným, tj. při výpovědi tohoto pojištění pojišťovna nevyplácí žádné odkupné, neboť celé pojistné je spotřebováno na krytí rizik a poplatky. Naproti tomu Pojistná smlouva je pojištěním rezervotvorným, tj. pojišťovna nespoteřebává celé zaplacené pojistné na krytí rizik a poplatků, ale vytváří rezervu resp. kapitálovou hodnotu Pojistné smlouvy, která je Navrhovateli vyplacena v případě dožití nebo kterou poníženu o poplatky vyplatí Navrhovateli v případě předčasného ukončení pojištění. Z výše uvedeného je tedy patrné, že výše strhávaného rizikového pojistného a poplatků (nákladů) má podstatný vliv na výši plnění při dožití či na výši odkupného. Z tohoto důvodu finanční arbitr konstatuje, že u Pojistné smlouvy není ujednání o strhávání nákladů nebo rizikového pojistného žádným minoritním ujednáním, jak Instituce argumentuje, ale je ujednáním zásadním, pro nějž není požadavek na určité sjednání nepřiměřené.

Finanční arbitr souhlasí s Institucí, že každá pojistná smlouva o životním pojištění má svůj individuální charakter daný pojistným produktem, výší pojistného, frekvencí placení pojistného, výší pojistné částky pro smrt, případnými dalšími úrazovými připojištění, nicméně tato individualizace nespočívá v tom, že pojistník má s Institucí možnost si individuálně dohodnout výši nákladů a rizikového pojistného, ale v tom, že Instituce podle parametrů pojistné smlouvy a podle své metodiky (pojistně matematických metod) vypočte výši nákladů a rizikového pojistného.

Finanční arbitr je přesvědčen, že odkazují-li ujednání Doplňkových pojistných podmínek na dokument (pojistně technické zásady) obsahující způsob výpočtu nákladů a rizikového pojistného, který je Navrhovateli objektivně nepřístupný (finanční arbitr na základě vyjádření Instituce zná pouze mechanismus výpočtu počátečních a správních nákladů), a se kterým Instituce Navrhovatele před uzavřením smlouvy neseznámila, jedná se o způsob ujednání nákladů a rizikového pojistného, který je neurčitý a ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku neplatný.

Že se rizikové pojistné na smrt v čase mění, nevylučuje možnost přesného sjednání výše rizikového pojistného na jednotlivé roky, např. tabulkou s rozepsanou výší rizikového pojistného v jednotlivých letech podle věku pojistníka.

Finanční arbitr tak setrvává na závěru, že ujednání čl. 1 body 1.6, 1.7, a 3.1, 3.2 Doplňkových pojistných podmínek o strhávání rizikového pojistného, počátečních, správních nákladů jsou neurčitá a tudíž neplatná ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku.

K námitce Instituce, že Navrhovatel měl k dispozici Sazebník PROFÍ INVEST, finanční arbitr argumentuje, že Pojistná smlouva na Sazebník PROFÍ Invest neodkazuje, ve Všeobecných pojistných podmínkách a Doplnkových pojistných podmínkách se objevuje odkaz na Přehled poplatků, který má obsahovat pouze poplatky za mimořádné úkony. Navrhovatel tvrdí, že Přehled poplatků při uzavření Pojistné smlouvy neobdržel ani s ním nebyl seznámen. Protože není zřejmé, zda Sazebník PROFÍ Invest je Přehledem poplatků, na který odkazují Doplnkové pojistné podmínky a Instituce současně neprokázala, že by se Sazebníkem PROFÍ Invest Navrhovatele při uzavření Pojistné smlouvy seznámila (finanční arbitr nemá za prokázaný ani okamžik, kdy konkrétně se Navrhovatel se se Sazebníkem PROFÍ Invest seznámil), finanční arbitr nepovažuje Sazebník PROFÍ Invest, který předložila Instituce, za součást smluvní dokumentace.

5.2. Neplatnost ujednání o odkupném

Ustanovení § 3 písm. x) zákona o pojistné smlouvě nenahrazuje z hlediska požadavku určitosti povinnost účastníků Pojistné smlouvy si určitě sjednat způsob určení výše odkupného. Určitý způsob sjednání je takový způsob, podle kterého si v každém smluvním okamžiku může každá ze smluvních stran vypočítat výši odkupného tj. Instituce i Navrhovatel (má-li k dispozici určitá nezbytná vstupní data např. kapitálovou hodnotu).

Ujednání o odkupném není nic jiného než způsob vypořádání práv a povinností z Pojistné smlouvy při jejím zániku. Finanční arbitr tedy nepovažuje požadavek na určité sjednání způsobu, jak se při zániku vypořádají práva a povinnosti stran, za nepřiměřený.

Neuvedení způsobu výpočtu odkupného vede k tomu, že ani finanční arbitr není schopen jakkoliv spočítat, natož posoudit, zda Instituce spočítala hodnotu odkupného správně či zda učinila případnou chybu ve výpočtu.

Finanční arbitr proto plně odkazuje na argumentaci o neurčitosti ujednání o odkupném uvedenou v části 5.5.3 Nálezu a setrvává na svém právním závěru o tom, že ujednání čl. 8 odst. 3 Všeobecných pojistných podmínek je neplatné z důvodu neurčitosti.

5.3. Absolutní neplatnost Pojistné smlouvy

K námitce Navrhovatele o oddělitelnosti neplatných ujednání o nákladech finanční arbitr opakuje, že již v části 5.5.6 Nálezu řádně odůvodnil, z jakých důvodů nejsou jednotlivá neplatná ujednání oddělitelná od ostatních ujednání Pojistné smlouvy. Instituce je podnikatelský subjekt, jehož cílem je dosažení zisku. Z bodu 2.5 Doplnkových pojistných podmínek pak jednoznačně vyplývá vůle Instituce strhávat z kapitálové hodnoty pojištění rizikové pojistné, počáteční a správní náklady a poplatky. Finanční arbitr nemohl z ničeho dovodit, že nebylo smluvní vůlí Instituce strhávat si náklady podle pojistně technických zásad a že pro ni toto ujednání nebylo klíčové, což Instituce ve svých námitkách ani nepopírá.

Navrhovatel tak zcela ignoruje, že skutečnost, zda je jednotlivé ustanovení oddělitelné od ostatních, se musí posuzovat s ohledem na vůli obou smluvních stran a nikoliv pouze s ohledem na vůli jedné straně, neboť smlouva je výsledkem souhlasného projevu obou stran (akceptací návrhu).

Pokud Navrhovatel souhlasí se závěrem finančního arbitra o absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy (srov. vyjádření Navrhovatele ze dne 16. 4. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1781/2016 - 3: „Navrhovatel je se závěrem o absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy ztotožněn, byť nesouhlasí s argumentací finančního arbitra, který absolutní neplatnost Pojistné smlouvy opírá o neplatnost ujednání o počátečních, správních a inkasních nákladech v čl. 1 bodu 3.1. a 3.2. DPP a o neplatnosti ujednání o rizikovém pojistném v článku 1 bod 1.6. a 1.7. DPP.“), ale nesouhlasí s důvody, kvůli kterým finanční arbitr shledal neplatnost Pojistné smlouvy, odkazuje finanční arbitr na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. I. ÚS 191/12, ve spojení s rozhodnutím Nejvyššího soudu ze dne 3. 11. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1564/2010, ve kterém soud judikoval, že „[z]a nedůvodnou pak považuje

dovolací soud námitku dovolatele, že se odvolací soud nevypořádal se závěrem soudu prvního stupně, že smlouva o půjčce je neplatná i podle ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. Shledal-li totiž odvolací soud neplatnost smlouvy o půjčce z důvodů podle ustanovení § 196a odst. 1 obch. zák. nebylo pro rozhodnutí ve věci potřebné, aby zkoumal, zda je neplatná i z jiného důvodu“ a dále též na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2002, sp. zn. 29 Odo 705/2001, ve kterém soud judikoval, že „[o]tázka právního posouzení skutkových zjištění, která soud učinil, je pouze věcí soudu, přičemž soud není vázán právními závěry, které z těchto skutkových zjištění učinil účastník řízení. Jestliže tedy soud dospěl k tomu závěru, že tvrzení žalované o neplatnosti smlouvy je důvodné, není již rozhodující, že shledal jiný důvod neplatnosti, než ke kterému dospěla žalovaná. Jinými slovy, jestliže soud prvního stupně ze skutkových zjištění o obsahu posuzované smlouvy dovodil, že těmito skutkovým zjištěním je třeba přiřadit jako důvod neplatnosti smlouvy neurčitost předmětu plnění, nikoli nemožnost plnění (jak kvalifikovala uvedená skutková tvrzení žalované), nelze mu vytýkat nesprávné právní posouzení z hlediska porušení zásady koncentrace řízení. Jak správně uvedl odvolací soud, právní závěry žalované nejsou pro posouzení jejích námitek rozhodné. Rozhodná jsou pouze její skutková tvrzení a tato tvrzení závěr, že je smlouva neplatná, obsahovala“.

Vzhledem k výše uvedenému již finanční arbitr považuje za rozporné se zásadou procesní ekonomie, aby se detailně vypořádával s argumentací Navrhovatele o rozporu obsahu Pojistné smlouvy s vůlí Instituce a s tvrzenými vadami předsmluvní fáze, které Navrhovatel uvedl pro absolutní neplatnost Pojistné smlouvy, neboť finanční arbitr dovodil absolutní neplatnost již pro neurčitost nákladové struktury Pojistné smlouvy, a další zjištění by již neměla žádný vliv na závěr o absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy.

K námitce Instituce, že finanční arbitr se snaží o negativní výklad jednotlivých ustanovení Pojistné smlouvy a nezohledňuje skutečnou vůli stran sporu, finanční arbitr nerozporuje, že vyslovení absolutní neplatnosti, při které dochází k omezení autonomie vůle, by mělo sloužit jako *ultima ratio*. Finanční arbitr rovněž nerozporuje jednu ze základních zásad soukromého práva o přednosti výkladu právního úkonu, který zachová jeho platnost (např. závěry Ústavního soudu v rozhodnutí ze dne 3. 8. 2011, sp. zn. ÚS 3381/10). Finanční arbitr setrvává na závěru, že Pojistná smlouva trpí tak zásadními vadami, které není možné zhojit ani výkladem, proto musí konstatovat, že napadená ujednání Pojistné smlouvy, zejm. ustanovení o nákladech a poplatcích a rizikovém pojistném v Doplňkových pojistných podmínkách jsou ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku pro neurčitost neplatná. Finanční arbitr v Nálezu v rámci posouzení oddělitelnosti vyslovených neplatných ujednání Pojistné smlouvy rovněž zohlednil vůli stran sporu, když dovodil, že Instituce by bez ustanovení o nákladech Pojistnou smlouvu neuzavřela, protože pro ni představují podstatnou složku vlastní ekonomické činnosti, což vyplývá z textu Doplňkových pojistných podmínek (bod 2.5 a čl. 1 body 3.1, 3.2, 1.6, 1.7).

5.4. K námitce neúplného zjištění výše nákladů strhávaných Institucí

Finanční arbitr vycházel při svém rozhodování z podkladů předložených Navrhovatelem a Institucí, ať již samostatně nebo na jeho vyžádání, a tyto shromážděné podklady považoval za dostačující pro rozhodnutí ve věci neplatnosti Pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení. Finanční arbitr konstatuje, že pro rozhodnutí o neplatnosti Pojistné smlouvy je rozhodující zjištění neurčitosti ujednání o počátečních, správních a inkasních nákladech a případná neurčitost ujednání o dalších nákladech a poplatcích účtovaných v souvislosti s Pojistnou smlouvou nemůže ovlivnit výrok o její neplatnosti. Výše nákladů strhávaných Institucí není v Pojistné smlouvě ani pojistných podmínkách stanovena, proto by byl rozporné se zásadou procesní ekonomie, aby finanční arbitr v Nálezu, kterým prohlásil absolutní neplatnost Pojistné smlouvy kvůli neurčitě sjednané poplatkové struktuře, dále zjišťoval, jaké všechny náklady byly účtovány a velmi složitě ověřoval jejich výši. Navíc ověření skutečnosti, zda Instituce sdělila všechny svoje stržené náklady a poplatky, by nijak meritorně neovlivnilo

rozhodnutí. Finanční arbitr tedy uzavírá, že nepochybil, když nezjišťoval výši dalších nákladů a poplatků strhávaných Institucí.

5.5. *K úmyslnému bezdůvodnému obohacení Instituce a rozporu námitky promlčení vznesené Institucí s dobrými mravy*

Finanční arbitr opakovaně odkazuje na přílehlavé závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 33 Odo 938/2002, konkrétně k získání úmyslného bezdůvodného obohacení, že je „*nutno prokázat existenci vědomosti žalovaného o tom, že při uzavírání smlouvy o sdružení a při přijetí vkladu od žalobkyně musel žalovaný skutečně vědět nebo být minimálně srozuměn (úmysl nepřímý) s tím, že přijetím finanční částky na svůj účet se bezdůvodně obohacuje. Takové skutkové závěry by přitom musely vyplynout z dokazování provedeného v tomto řízení, neboť Nejvyšší soud ČR je vázán skutkovými zjištěními, která učinil na základě provedeného dokazování odvolací soud. V průběhu řízení však nebyla prokázána vědomost žalovaného o tom, že může získat bezdůvodné obohacení, a že s tímto následkem svého jednání byl srozuměn. Z dokazování naopak vyplynulo, že po uzavření smlouvy a vložení finančních prostředků žalobkyní na účet žalovaného, vyplatil žalovaný žalobkyni úroky z jejího vkladu. Nelze akceptovat názor dovolatelky, že úmysl bezdůvodně se obohatit lze dovodit již z toho, že činnost žalovaného je podle platné právní úpravy zakázána*“.

Finanční arbitr v řízení nezjistil, že by se Instituce nechovala v souladu se smlouvou, kterou považovala za platnou, nebo že by nebyla připravena Navrhovateli plnit v případě nastalé pojistné události. Navrhovatel své tvrzení, že Instituce měla úmysl, ať přímý nebo nepřímý, se bezdůvodně obohatit na úkor Navrhovatele, ničím nedoložil.

Instituce v dobré víře přijímala pojistné, neboť se domnívala, že přijímá pojistné do platné Pojistné smlouvy. Tuto její dobrou víru mohl narušit až dopis Navrhovatele, kterým se Navrhovatel domáhal vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy. Navrhovatel však dále pokračoval v placení pojistného a Instituce v souladu s tím, že kontinuálně považuje Pojistnou smlouvu za platnou, pojistné přijímala. Finanční arbitr tak konstatuje, že dobrá víra Instituce o tom, že přijaté pojistné je jejím majetkem, trvá až do pravomocného rozhodnutí, že Pojistná smlouva je neplatná.

Finanční arbitr musí dále odmítnout jako nedůvodnou i námitku Navrhovatele, že úmysl Instituce bezdůvodně se obohatit na úkor Navrhovatele lze dovodit v souvislosti s úředním sdělením České národní banky ze dne 2. 5. 2012 publikovaném dne 14. 5. 2012, když vydané úřední sdělení není způsobilé jakkoli prokázat úmysl Instituce bezdůvodně se obohatit na úkor Navrhovatele. Jak již finanční arbitr vysvětlil v Nálezu, úmyslné jednání by muselo být v konkrétním vztahu Navrhovatele s Institucí v řízení prokázáno, nelze jej pouze dovozovat.

Promlčení slouží v dlouhodobých smluvních vztazích právní jistotě, mimo jiné tím, že promlčení brání tomu, aby bylo ekonomicky velmi výhodné platnost smluvního vztahu zpochybnit (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3825/2011: „...*neboť institut promlčení přispívající k jistotě v právních vztazích je institutem zákonným, a tedy použitelným ve vztahu k jakémukoliv právu, které se podle zákona promlčuje*.“).

Nelze přehlédnout, že Navrhovatel je tou stranou, která se dovolává neplatnosti Pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení, nikoli Instituce. Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů nezjistil, že by Instituce vznesla námitku promlčení za jiným účelem, než jako obranu proti uplatněnému nároku.

K námitce Navrhovatele, že v případě uplatnění námitky promlčení by Instituce z Pojistné smlouvy dostala více finančních prostředků, než v případě, kdyby Pojistná smlouva byla platná, finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 18. 6. 2008, sp. zn. 33 Odo 918/2006, že „*[c]ílem právní úpravy institutu promlčení v občanskoprávních vztazích je pobízet oprávněný subjekt (věřitele) pod určitou sankcí k tomu, aby vykonal svá*

práva včas, tj. v přiměřených - promlčecích - dobách u soudu a tak, aby donekonečna (a tedy neúnosně) nemohl oddalovat požadavek splnění od povinného subjektu (dlužníka). Smyslem institutu promlčení je čelit vzniku a existenci dlouhotrvajících práv a povinností provázených často i jejich určitou nejistotou, nejasností a pochybností. Má-li možnost promlčení nároku plnit pobídkovou funkci vůči věřiteli, pak zároveň přispívá k tomu, aby dlužník nebyl po časově neomezenou dobu vystaven ze strany věřitele hrozbě podání úspěšné žaloby“.

Argumentace Navrhovatele o tom, že Instituci se při námitce promlčení „vyplatí“ neplatnost Pojistné smlouvy, je poněkud rozporuplná, neboť logicky neplatnosti smlouvy se v praxi dovolává ta strana, která by v tom, že by smlouva byla neplatná, spatřovala pro sebe nějakou výhodu. Pokud v určení neplatnosti Pojistné smlouvy Navrhovatel spatřuje znevýhodnění vlastní pozice, není finančnímu arbitrovi zřejmé, proč se tedy neplatnosti Pojistné smlouvy domáhá.

Ustanovení § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi sice stanoví, že „[ř]ízení se zahajuje na návrh navrhovatele“, nicméně žádné ustanovení zákona o finančním arbitrovi neukládá, že výsledek musí být pro navrhovatele příznivý, ba naopak podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi „[a]rbitr je povinen rozhodovat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy“, tudíž výsledek řízení pro navrhovatele může být i negativní (např. navrhovatel obdrží méně než instituce nabízela smírně, navrhovatel obdrží jako vydání z bezdůvodného obohacení nižší částku než by činilo odkupné, kdyby pojistná smlouva byla platná atd.).

Finanční arbitr setrvává na závěru, že neshledal, že by Instituce při vznesení námítky promlčení nebyla v dobré víře nebo že by námitku promlčení vznesla v rozporu s dobrými mravy.

Pokud jde o námitku Instituce co do počátku běhu subjektivní promlčecí doby, když tvrdí, že Navrhovatel věděl o důvodech neplatnosti již v době uzavření Pojistné smlouvy, protože v tomto okamžiku měl všechny informace, na základě kterých dovozuje neplatnost Pojistné smlouvy, odkazuje finanční arbitr na konstantní judikaturu Nejvyššího soudu, z níž vyplývá, že okamžik, ke kterému lze vztáhnout počátek subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení, se váže k prokazatelné, nikoliv předpokládané, vědomosti oprávněného o skutkových okolnostech, z nichž lze dovodit, že smlouva, podle které si strany plnily, je neplatná, a že na jeho úkor došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo je získal (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2015, sp. zn. 28 Cdo 5129/2014). V kontextu tvrzení Navrhovatele, že se domníval, že uzavřel spořicí produkt a s ohledem na skutečnost, že smluvní dokumentace neobsahuje žádné konkrétní vyčíslení nákladů spojených s produktem, finanční arbitr nemůže než setrvat na závěru, že nezjistil, že by se Navrhovatel před rokem 2016 dozvěděl o bezdůvodném obohacení Instituce (stržených nákladech v konkrétní výši). Ohledně konkrétního počátku subjektivní promlčecí lhůty finanční arbitr mění své závěry z Nálezu tak, že se Navrhovatel o bezdůvodném obohacení Instituce dozvěděl na základě dopisu od Instituce ze dne 25. 5. 2016 s názvem „Informace k žádosti“, který připojil k návrhu na zahájení řízení a z kterého je patrná výše kapitálové hodnoty, výše rezervy na nesplacené počáteční náklady a výše odkupného, Navrhovatel současně věděl, kolik Instituci uhradil na pojistném. Ačkoliv tedy subjektivní promlčecí doba počala běžet již v květnu roku 2016 a nikoliv v září roku 2016, jak finanční arbitr dovodil v Nálezu, na závěru, že se v daném případě použije tříletá objektivní promlčecí doba, toto zjištění nemá vliv a finanční arbitr odkazuje na kapitolu 5.6 Nálezu.

5.6. Vydání bezdůvodného obohacení

K námitce Instituce, že je nutné při vypořádání plnění stran neplatné smlouvy zohlednit plnění poskytnutá Institucí ve formě poskytované pojistné ochrany a správy zaplaceného pojistného finanční arbitr odkazuje, že je zapotřebí rozlišovat mezi tím, zda se Navrhovatel

obohatit, a tím jestli Instituci vznikla finanční újma, když pro bezdůvodné obohacení platí, že „[k] obohacení jednoho subjektu musí dojít na úkor subjektu druhého, tedy, to, co představuje obohacení jedné strany, je současně újmou strany druhé“ (z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2008, sp. zn. 30 Cdo 4131/2007). Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil, že by Navrhovatel přijal od Instituce jiné plnění než odkupné. Pojistná smlouva, která je neplatná, ze své podstaty nemůže poskytovat Navrhovateli pojistnou ochranu, neboť tu poskytuje pouze platná Pojistná smlouva, Instituce tedy fakticky žádnou pojistnou ochranu neposkytovala.

Pokud Instituce argumentuje, že s přijatým pojistným, resp. přijatým bezdůvodným obohacením, měla náklady na jeho investování do zvolené investiční strategie, upravuje toto § 458 odst. 3 starého občanského zákoníku: „*Ten, kdo předmět bezdůvodného obohacení vydává, má právo na náhradu nutných nákladů, které na věc vynaložil.*“

Starý občanský zákoník tedy přiznává pouze právo na nutné náklady a nikoliv na jakékoliv náklady, které na věc obohacený vynaložil. Jelikož přijatým bezdůvodným obohacením jsou finanční prostředky v bezhotovostní formě, nejsou s nimi spojeny a priori žádné nutné náklady na jejich úschovu. Finanční arbitr tak konstatuje, že náklady, které Instituci vznikly, nejsou nutnými náklady ve smyslu § 458 odst. 3 starého občanského zákoníku.

K argumentaci Instituce, že pojistné investované do fondů se zhodnotilo, finanční arbitr konstatuje, že tuto situaci upravuje § 458 odst. 2 starého občanského zákoníku: „*S předmětem bezdůvodného obohacení musí být vydány i užitky z něho, pokud ten, kdo obohacení získal, nejednal v dobré víře.*“

A contrario obohacenému přísluší užitky z bezdůvodného obohacení, jednal-li v dobré víře. Finanční arbitr konstatuje, že Instituce v dobré víře přijímala pojistné, neboť se domnívala, že přijímá pojistné do platné Pojistné smlouvy. Tuto její dobrou víru mohl narušit až dopis Navrhovatele ze dne 5. 9. 2016, kterým se Navrhovatel domáhal vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy. Navrhovatel však dále pokračoval v placení pojistného a nyní v námitkovém řízení sám zpochybňuje skutečnost, že Pojistná smlouva je jako celek neplatná. Instituce naopak v souladu s tím, že kontinuálně považuje Pojistnou smlouvu za platnou, pojistné přijímala. Finanční arbitr tak konstatuje, že dobrá víra Instituce o tom, že přijaté pojistné je jejím majetkem, trvá až do pravomocného rozhodnutí, že Pojistná smlouva je neplatná. Instituci tedy přísluší užitky z bezdůvodného obohacení, tj. pokud se fondy zhodnotily, jak Instituce tvrdí ve svém vyjádření, má na toto zhodnocení právo a nemusí ho vydat Navrhovateli.

Co se týče nákladů spojených s uzavřením Pojistné smlouvy, finanční arbitr souhlasí, že jejich vynaložením v souvislosti s Pojistnou smlouvou, kterou shledal neplatnou, Instituci vznikla majetková újma, nicméně neshledává žádné předpoklady k tomu, aby za tuto majetkovou újmu byl Instituci odpovědný Navrhovatel. Finanční arbitr odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 33 Odo 1615/2006: „*[j]iž v rozsudku ze dne 5. května 2005, sp. zn. 33 Odo 351/2004, Nejvyšší soud přijal závěr, že pouze účastníci neplatné smlouvy jsou věcně legitimováni k podání žaloby na vydání bezdůvodného obohacení podle ustanovení § 457 obč. zák., a to bez ohledu na skutečnost, zda v souvislosti s plněním z této smlouvy došlo k bezdůvodnému obohacení i na úkor někoho jiného. Věcná legitimace (ať už aktivní nebo pasivní) je tedy dána pouze na straně účastníků smlouvy.*“

5.7. Zúčtování plnění z neplatné Pojistné smlouvy

Podle § 457 starého občanského zákoníku platí, že „*[j]e-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal.*“

Navrhovatel z Pojistné smlouvy obdržel od Instituce plnění v podobě odkupného ve výši 20.347 Kč a Instituce v období od 24. 10. 2013, resp. po datu 23. 10. 2013, do konce pojištění, tedy v nepromlčeném období, obdržela plnění od Navrhovatele v podobě

pojistného na životní pojištění v celkové výši 39.500 Kč. Finanční arbitr tak po zohlednění důvodně vznesené námitky promlčení a provedeném zúčtování plnění stran neplatné Pojistné smlouvy Instituci uložil vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení ve výši 19.153 Kč (ve výpočtu 39.500 Kč mínus 20.347 Kč).

K argumentaci Navrhovatele o tom, že je nutné nejdříve zúčtovat plnění stran neplatné smlouvy a až následně vůči zjištěnému rozdílu může povinná osoba vznést námitku promlčení, finanční arbitr odkazuje např. na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. 33 Odo 791/2005, které potvrzuje, že právo na vydání bezdůvodného obohacení (resp. povinnost k vydání bezdůvodného obohacení) vzniká oběma stranám neplatné smlouvy a okamžik ke kterému se staví běh promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení každé ze stran, se posoudí podle § 112 starého občanského zákoníku: „[p]odle § 112 obč. zák. nastává stavení promlčecí doby, je-li v promlčecí době (t.j. nejpozději v její poslední den) uplatněno právo u soudu anebo u jiného příslušného orgánu. K uplatnění práva u soudu přitom dochází většinou žalobou na plnění podle § 79 odst. 1 a § 80 písm. b) o. s. ř., popř. vzájemnou žalobou podle § 97 odst. 1 o. s. ř. či projevem žalovaného směřujícím k uplatnění pohledávky k započtení vůči žalobci ve smyslu § 98 o. s. ř. Protože vzájemná žaloba je rovněž žalobou, platí pro ni vše, co občanský soudní řád spojuje s tímto procesním úkonem (zejména v § 79 až § 83 o. s. ř.). S podáním vzájemné žaloby jsou proto spojeny také hmotněprávní účinky zahájení řízení, včetně stavení běhu promlčecích dob, ledaže zákon stanoví jinak. V občanskoprávních vztazích ke stavení promlčecí doby dochází zásadně dnem podání vzájemné žaloby u soudu, na rozdíl od obchodních věcí, kde platí speciální úprava obsažená v § 404 odst. 1 obch. zák. (k tomu srovnej usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. června 2007, sp. zn. 33 Odo 611/2005). Podle § 457 obč. zák. je-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal. Ze zákona tak vzniká synallagmatický závazek, v němž je povinnost obou stran k plnění na sebe vzájemně vázána. Každému z účastníků zrušené nebo neplatné smlouvy se tak zakládá právo na vydání toho, co druhé smluvní straně poskytl a povinnost vrátit plnění, které sám podle takové smlouvy obdržel. Občanský zákoník pro tento případ nemá samostatnou úpravu otázky promlčení ani stavení promlčecí doby tohoto synallagmatického závazku; proto se použijí ustanovení § 107 obč. zák. a § 112 obč. zák. [...] Podle § 107 odst. 3 obč. zák. platí, že jsou-li účastníci neplatné nebo zrušené smlouvy povinni vzájemně si vrátit vše, co podle ní dostali, přihlédne soud k námitce promlčení jen tehdy, jestliže by i druhý účastník mohl promlčení namítat. Toto ustanovení tak míří pouze na ty případy synallagmatických závazků, kdy na jedné straně stojí právo, které se promlčuje, a na druhé straně právo nepromlčitelné, tedy případy, kdy oproti sobě stojí právo na vydání peněžitého plnění vůči vlastnickému právu, tedy jedinému majetkovému právu, které se podle občanského zákoníku nepromlčuje (s výjimkou práv z vkladů na vkladních knížkách po dobu trvání vkladového vztahu - § 100 odst. 3 obč. zák.). Na základě neplatné smlouvy o nájmu nebytových prostor ze dne 21. 1. 1991 se žalobkyni dostalo finančního plnění a žalovaná získala možnost užívat její nemovitost. Nebylo však namístě aplikovat § 107 odst. 3 obč. zák., jelikož v dané věci stojí proti sobě dvě práva na peněžitě plnění, tedy dvě promlčitelná práva. Na straně žalované je to právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení ve výši finanční částky poskytnuté žalobkyni žalovanou na nájemné, na straně žalobkyně právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení spočívající v náhradě za užívání nemovitosti žalovanou (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. ledna 2003, sp. zn. 33 Odo 773/2002 a usnesení ze dne 13. prosince 2005, sp. zn. 29 Odo 951/2003).“

Z citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu Navrhovatelem navrhovaný způsob vzájemného vypořádání vztahů z neplatné smlouvy nevyplývá, naopak výslovně potvrzuje, že oběma smluvním stranám vzniká právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení ve výši finanční částky poskytnuté druhé smluvní straně na základě neplatné smlouvy. V případě peněžitých plnění se jedná o dvě promlčitelná práva, a proto není na místě ani aplikace § 107 odst. 3 starého občanského zákoníku. Výše citované rozhodnutí potvrzuje, že starý občanský zákoník nemá speciální úpravu promlčení pro případ neplatnosti smlouvy, proto se

na bezdůvodná obohacení vzniklá z titulu neplatné smlouvy použije ustanovení § 107 starého občanského zákoníku a na okamžik stavení promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení každé ze stran § 112 starého občanského zákoníku.

Výše uvedené závěry finančního arbitra není způsobilé změnit ani stanovisko JUDr. Ivany Janů v rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 383/05, na které Navrhovatel odkazuje, neboť toto stanovisko na uvedený případ nedopadá, pouze konstatuje, že pokud došlo ke vzájemnému plnění stran závazku, je na místě pro případ vydání bezdůvodného obohacení aplikovat ustanovení § 457 starého občanského zákoníku. Finanční arbitr tak ostatně učinil i v Nálezu, když zjistil jak plnění Navrhovatele z neplatné Pojistné smlouvy v podobě zaplaceného pojistného, tak plnění Instituce v podobě odkupného a není proto pravdou tvrzení Navrhovatele, že finanční arbitr nezohlednil specifickou úpravu vypořádání vzájemných plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy podle § 457 starého občanského zákoníku.

Finanční arbitr rekapituluje, že starý občanský zákoník ani s ním související soudní judikatura (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 2373/2007) jakkoliv nevylučuje aplikaci promlčení při zúčtování podle § 457 starého občanského zákoníku. Starý občanský zákoník a s ním spojená judikatura (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu 28 Cdo 2327/2016) vylučuje při zúčtování námitku promlčení pouze ve vztahu k vlastnickému právu podle § 107 odst. 3 starého občanského zákoníku.

Pokud by finanční arbitr postupoval tak, jak navrhuje Navrhovatel, popřel by smysl a účel institutu promlčení práva - který má věřitele motivovat uplatnit svá práva včas a nedůvodně nenavodit stav nejistoty po mnoha letech – a zejména pak skutečnost, že jednotlivá (opakující se) plnění se promlčují v samostatných lhůtách. Navrhovatelem požadovaným postupem by došlo k nedobrovolnému faktickému „plnění“ na již promlčený dluh - v situaci, kdy smluvní strana namítla promlčení a finanční arbitr nemůže ze zákona promlčené právo přiznat (§ 100 odst. 1 starého občanského zákoníku). Dlužník jistě může plnit na již promlčený dluh, neboť ten sám o sobě svým promlčením nezaniká, avšak může tak učinit pouze sám a dobrovolně - ani finanční arbitr mu nemůže autoritativně uložit povinnost plnit nevymahatelný dluh. Na tomto závěru nemůže nic změnit ani fakt, že finanční arbitr provádí zúčtování sám z úřední povinnosti, tedy aniž by se Instituce domáhala vrácení svého plnění na neplatnou smlouvu. Finanční arbitr nemůže Instituci autoritativně uložit povinnost plnit na dluh, který je nevymahatelný.

Finanční arbitr tedy potvrzuje závěr z Nálezu, že Instituce je povinna vydat Navrhovateli z titulu bezdůvodného obohacení z důvodu neplatnosti Pojistné smlouvy částku ve výši 19.153 Kč.

5.8. Úrok z prodlení

Finanční arbitr přiznal Navrhovateli v Nálezu zákonný úrok z prodlení z částky 19.153 Kč od 31. 10. 2016, která odpovídá částce bezdůvodného obohacení po provedeném zúčtování plnění stran Pojistné smlouvy.

Judikatura obecných soudů neřeší, jakým způsobem má proběhnout zúčtování peněžitých plnění stran, která mají charakter bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy, a která si strany plnily na základě (neplatné) smlouvy v různých časových obdobích. Z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002, pouze vyplývá, že *„byla-li obě plnění, která si účastníci neplatné smlouvy navzájem poskytli, peněžitá, provede soud vzájemné zúčtování obou neoprávněných majetkových prospěchů (dnešní terminologií bezdůvodných obohacení) a k takovému postupu není třeba ani vzájemné žaloby ani projevu směřujícího k započtení [...] v intencích ustanovení § 457 obč. zák. vzniká povinnost vrátit plnění (a tedy i „právo na vrácení“) již v okamžiku přijetí takového plnění (předcházejícímu prohlášení konkursu). K tomuto okamžiku se vypořádávají (způsobem plynoucím z R 26/1975 a R 15/1989) i vzájemně poskytnutá plnění...“*.

Nicméně protože obecně platí, že neuvede-li dlužník, na který z více dluhů plní, uhradí se dluh nejdříve splatný (viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2014, sp. zn. 26 Cdo 687/2014: *„Dospěl-li odvolací soud na základě nezpochybnitelného skutkového stavu k závěru, že neuvede-li dlužník při plnění dluhu, k úhradě kterého z více dluhů jeho plnění směřuje, neuhradí se tím dluh nejdříve splatný, odchýlil se od ustálené judikatury dovolacího soudu.“*), mění finanční arbitr postupem podle § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 90 odst. 1 písm. c) správního řádu své závěry z Nálezu ohledně úroku z prodlení tak, že Navrhovateli přiznává úrok z prodlení z rozdílu mezi nepromlčeným pojistným zaplaceným do dne výzvy k vydání bezdůvodného obohacení (na základě které nastává splatnost bezdůvodného obohacení) a vyplaceným odkupným.

Finanční arbitr z výpisu uhrazeného pojistného předloženého Institucí dne 11. 10. 2017 zjistil, že Navrhovatel zaplatil do data výzvy k vydání bezdůvodného obohacení (5. 9. 2016) nepromlčené pojistné ve výši 33.500 Kč. Finanční arbitr současně zjistil, že Instituce dne 29. 8. 2017 vyplatila Navrhovateli odkupné ve výši 20.347 Kč, které finanční arbitr musí zúčtovat podle principu priority s plněním poskytnutým Navrhovatelem (který je v pozici věřitele, protože na základě Pojistné smlouvy plnil více), a to k okamžiku vzniku bezdůvodného obohacení (ve smyslu rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002).

Navrhovateli tedy přísluší úrok z prodlení z částky 13.153 Kč (*ve výpočtu 33.500 Kč minus 20.347 Kč*).

Navrhovatel v Námitkách upřesňuje, že požaduje úrok z prodlení od 6. 10. 2016 (tj. ode dne marného uplynutí lhůty k plnění podle výzvy Navrhovatele Instituci ze dne 5. 9. 2016).

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel výzvou k vydání bezdůvodného obohacení ze dne 5. 9. 2016 vyzval Instituci k nápravě a žádal *„vydání bezdůvodného obohacení ve výši 60.000 Kč...a dále zaplacení nákladů právního zastoupení ve výši 9.196,- Kč...do 30 ti dnů od doručení tohoto podání“*. Jelikož Navrhovatel stanovil ve výzvě k vydání bezdůvodného obohacení 30 denní lhůtu pro plnění Instituce počínající od doručení výzvy Instituci, a jelikož nemá finanční arbitr prokázané dřívější doručení výzvy než ke dni 29. 9. 2016, kdy Instituce datovala svoji odpověď Navrhovateli, dostala se Instituce do prodlení s vydáním bezdůvodného obohacení vzniklého do dne zaslání výzvy k vydání bezdůvodného obohacení dne 1. 11. 2016 (protože 30. den připadl na sobotu, posunul se poslední den lhůty ve smyslu § 122 odst. 3 starého občanského zákoníku na pondělí 31. 10. 2016 a prodlení Instituce tak nastalo až dne 1. 11. 2016).

Jak finanční arbitr podrobně rozvedl v Nálezu, úprava výše úroků z prodlení je kogentní povahy, což znamená, že se nelze od ní odchýlit. Jelikož úroky z prodlení jsou podle § 121 odst. 3 starého občanského zákoníku příslušenstvím pohledávky, mají akcesorickou povahu a sledují osud hlavní pohledávky, promlčení části nároku má proto vliv na právo na úroky z prodlení.

Výši zákonného úroku z prodlení upravuje s účinností od 1. 1. 2014 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., ze dne 16. 10. 2013, kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích (dále jen „Nařízení o výši úroků z prodlení“). Vztah mezi tímto nařízením a předchozím nařízením vlády č. 142/1994 Sb., ze dne 8. června 1994, kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku a kterým se stanoví minimální výše nákladů spojených s uplatňováním pohledávky, ve znění změnového nařízení č. 180/2013 Sb., ze dne 26. 6. 2013, upravuje § 19 odst. 1 Nařízení o výši úroků z prodlení, které stanoví, že *„[v]ýše úroku z prodlení, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto nařízení, se řídí nařízením vlády č. 142/1994 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto nařízení.“*

Podle § 2 Nařízení o výši úroků z prodlení platí, že *[v]ýše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o 8 procentních bodů.*

Prvním dnem kalendářního pololetí, ve kterém došlo k prodlení s vydáním bezdůvodného obohacení, byl den 1. 7. 2016, výše repo sazby stanovená Českou národní bankou k uvedenému datu byla 0,05 % p.a. Výše úroků z prodlení je tedy u tohoto bezdůvodného obohacení ročně 8,05 % (0,05 + 8 procentních bodů).

Finanční arbitr tedy mění závěry z Nálezu ve smyslu, že Instituce je povinna zaplatit Navrhovateli úrok z prodlení z částky 13.153 Kč od 1. 11. 2016 do zaplacení.

5.9. *K námitce Instituce ohledně nevyčerpání celého předmětu řízení*

Námitku Instituce, že finanční arbitr nevypořádal celou výši uplatněného nároku, když Navrhovatel v návrhu na zahájení řízení požadoval uhrazení částky 60.000 Kč se zákonným úrokem z prodlení a finanční arbitr v Nálezu rozhodoval jen o 47.153 Kč, finanční arbitr odmítá jako nedůvodnou. Navrhovatel přípisem ze dne 14. 12. 2017, č. j. FA/28663/2017, upřesnil výši požadovaného bezdůvodného obohacení na částku 47.153 Kč s příslušenstvím s ohledem na dosud zjištěné skutečnosti ohledně zaplaceného pojistného a vyplaceného odkupného. Finanční arbitr tedy rozhodoval o Navrhovatelem upřesněné výši nároku na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy, když Navrhovatel správně vyplacené odkupné promítl do znění žalobního petitu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002: „*ustanovení § 457 obč. zák. upravuje (oproti dalším skutkovým podstatám bezdůvodného obohacení) povinnosti účastníků, kteří si navzájem plnili na základě neplatné nebo zrušené smlouvy, zvláštním způsobem; totiž tak, že požadavek jedné smluvní strany, aby jí bylo druhou smluvní stranou vráceno plnění, jež jí poskytla, může uspět, jen je-li žadatelem navenek deklarována i připravenost vrátit to, co na základě takové smlouvy obdržel od druhé smluvní strany on sám (jde-li o žalobu, musí se uvedený závazek promítnout i do znění tzv. žalobního petitu).*“

Finanční arbitr nicméně po zjištění neplatnosti Pojistné smlouvy zjišťoval veškerá plnění stran neplatné smlouvy, a to jak veškerá plnění Instituce, tak veškerá plnění Navrhovatele v souvislosti s Pojistnou smlouvou, tak jak vyplývá z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002: „*Zpráva občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSR z 28.3.1975, Cpj 34/74, o zhodnocení stavu rozhodování soudů ČSR ve věcech neoprávněného majetkového prospěchu, uveřejněná pod číslem 26/1975 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 26/1975“) ... se k otázce vrácení plnění z neplatné smlouvy ve smyslu ustanovení § 457 obč. zák. (v tehdejší znění) vyslovuje potud, že byla-li obě plnění, která si účastníci neplatné smlouvy navzájem poskytli, peněžitá, provede soud vzájemné zúčtování obou neoprávněných majetkových prospěchů (dnešní terminologií bezdůvodných obohacení) a k takovému postupu není třeba ani vzájemné žaloby ani projevu směřujícího k započtení. Jestliže tedy jde o vrácení vzájemných peněžitých plnění z neplatné smlouvy, je třeba po vzájemném zúčtování těchto plnění uložit plnění rozdílu jednomu z účastníků“.*

6. K výrokům rozhodnutí

Finanční arbitr neshledal, že by ve věci určení neplatnosti Pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení Navrhovateli rozhodl věcně nesprávně z důvodů namítaných Navrhovatelem nebo Institucí a setrvává tak na svém právním závěru, že Pojistná smlouva je neplatná pro neurčitost nákladové struktury a že Instituce je povinna vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení ve výši 19.153 Kč.

Finanční arbitr postupem podle § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 90 odst. 1 písm. c) správního řádu mění závěry z Nálezu týkající se úroku z prodlení, když nově zohlednil princip priority při zúčtování plnění stran neplatné smlouvy. Finanční arbitr tedy

mění závěry ve výroku I. Nálezu ve smyslu, že Instituce je povinna zaplatit Navrhovateli úrok z prodlení z částky 13.153 Kč od 1. 11. 2016. V návaznosti na změnu výroku I. Nálezu, mění finanční arbitr výrok II. Nálezu ve smyslu, že ve zbývajících částech návrh Navrhovatele zamítá.

Protože 10 % z částky, kterou je Instituce povinna zaplatit Navrhovateli nepřevyšuje minimální sazbu sankce podle § 17a zákona o finančním arbitrovi, potvrzuje finanční arbitr výrok III. Nálezu, ve kterém ukládá Instituci pokutu ve výši 15.000 Kč podle zákona o finančním arbitrovi.

Na základě výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výročních tohoto rozhodnutí.

Poučení:

Rozhodnutí o námitkách je podle § 16 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi konečné. Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi doručení nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci (*in připadě, že bylo vydáno rozhodnutí o námitkách, nabývá nález právní moci dnem doručení rozhodnutí o námitkách – pozn. finančního arbitra*).

Podle § 244 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), rozhodl-li správní orgán podle zvláštního zákona o sporu a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tato věc projednána na návrh v občanském soudním řízení. Podle § 247 odst. 1 občanského soudního řádu musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce fcmxkdt
Instituce – datová schránka v93dkf5

